

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Marleen Jõgi

PEREKONNA JA LASTEAIA OOTUSED, KITSASKOHAD JA TOETAVAD TEGURID
KOOSTÖÖ OSAS KAKSKEELSE LAPSE TOETAMISEL VILJANDIMAA LASTEAEDADE
NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Alushariduse kaasprofessor Merle Taimalu

Tartu 2021

Resümee

Perekonna ja lasteaia ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid koostöö osas kakskeelse lapse toetamisel Viljandimaa lasteaedade näitel.

Koostöö tegemine ja toimimine lasteaiaõpetajate ja lapsevanemate vahel on lasteaiaaialise lapse jaoks tema arengu toetamisel väga olulisel kohal (Bronfenbrenner, 1994). Kui laps on kakskeelsest perest, tema esimene õpetaja lapsevanem, siis lasteaiaiga liitudes on lapsevanema ja õpetaja koostöö väga oluline (Baker, 2005). Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada perekonna ja lasteaia ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid omavahelises koostöös kakskeelse lapse toetamisel. Uuring viidi läbi Viljandimaa lasteaedades, andmeid koguti anonüümse e-ankeediga. Valimisse kuulusid 15 kakskeelsete laste vanemat ja 16 õpetajat. Kõige kõrgema ootuste hinnangu kakskeelse lapse toetamiseks läbi koostöö, sai lapsevanemate ja õpetajate poolt üksmeelselt vastastikuse usalduse loomine. Kitsaskohtade väljatoomisel varieerusid vastused oluliselt ning õpetajad nõustusid rohkem kui lapsevanemad sellega, et koostöö kitsaskohaks on vähene info jagamine kakskeelse lapse kohta. Toetavate tegurite osas olid nõustuvad hinnangud ligilähedased maksimumile ning küsimustikus välja toodud tegurid olid kõik mõlema osapoole jaoks olulised. Kõige enam kakskeelset last toetava tegurina koostöös nähti logopeedilise abi kaasamist koostöö tegemisel.

Märksõnad: kakskeelne laps, lapsevanem, lasteaiaõpetaja, koostöö ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid.

Abstract

Expectations for families and the kindergarten, difficulties which families and faculty members must face and supporting factors in cooperation in supporting a bilingual child on example of kindergartens in Viljandi County.

Cooperation and functioning between kindergarten teachers and parents is very important for a preschool child in supporting his or her development (Bronfenbrenner, 1994). If the child from a bilingual family, his or her first teacher is a parent, then cooperation between the parent and the

teacher is very important when joining the kindergarten (Baker, 2005). The aim of the bachelor's thesis was to find out the expectations, bottlenecks and supporting factors of the family and kindergarten in mutual support for a bilingual child. The survey was conducted in kindergartens in Viljandi County, data was collected with an anonymous e-questionnaire. The sample included 15 parents of bilingual children and 16 teachers. The highest assessment of expectations for supporting a bilingual child through cooperation was given by parents and teachers to unanimously build mutual trust. When identifying bottlenecks, the responses varied significantly and teachers, more than parents agreed that the lack of information about a bilingual child is a bottleneck for cooperation. In terms of supporting factors, the agreeing was estimated close to the maximum and the factors set out in the questionnaire were all relevant to both parties. The inclusion of speech therapy assistance in the cooperation was seen as the most supporting factor in the cooperation.

Keywords: bilingual child, parent, kindergarten teacher, expectations of cooperation, bottlenecks and supporting factors.

Sisukord

Resümee.....	2
Abstract	2
Sissejuhatus.....	5
1.Teoreetiline ülevaade	7
1.1 Kakskeelsus ja kakskeelne laps.....	7
1.2. Ootused koostööle lapsevanema ja õpetaja vahel lapse arengu toetamisel.....	7
1.3. Kitsaskohad lapsevanema ja õpetaja koostöös lapse arengu toetamisel	8
1.4. Toetavad tegurid lapsevanem ja õpetaja koostöös lapse arengu toetamisel.....	10
1.5. Lapsevanema ja õpetaja vahelise koostöö mõju lapse arengu toetamisel.....	11
Eesmärk ja uurimisküsimused.....	12
2. Metoodika	13
2.1. Valim.....	13
2.2. Mõõtevahendid.....	13
2.3. Protseduur.....	14
3. Tulemused.....	15
4. Arutelu	19
Tänu sõnad	23
Autorsuse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25
Lisa 1	27
Lisa 2.....	28
Lisa 3.....	30

Sissejuhatus

Tänapäeva ühiskond on üha enam mitmekultuurilisem ja selle tulemusena lisandub lasteaeda üha rohkem lapsi kakskeelsetest peredest. Õpetajad ja lapsevanemad peavad olema valmis tegema koostööd, et toetada kakskeelset last maksimaalselt. Baker (2005) on välja toonud, et lapsel on juba sünnist alates loomuses saada kakskeelseks, kuid selleks, et toetada last piisavalt on vaja panna toimima koostöö lapsevanemate ja lasteaiaõpetajate vahel.

Kakskeelsesse perre sündides on lapse esimeseks õpetajaks tema vanemad kes otsustavad, millises keelekeskkonnas nende laps kasvama hakkab (Baker, 2005). Lasteaed on teine väga oluline mõjutav tegur lapse arengu toetamisel. Lasteaed toetab laste teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide arengut, mis annab eeldused hakkamasaamiseks igapäevaelus (Koolieelse lasteasutuse seadus, 1999/2018). Lasteaias omandatud oskused kannavad olulist rolli lapse hilisemas arengus. Kui Eesti taasiseseisvumise järgselt moodustasid kakskeelsete laste peamise hulga venekeelsetest peredest lapsed, siis tänapäeva mitmekultuurilises ühiskonnas on olukord kindlasti muutunud. Mitmekultuurilisuse tõttu võtab lasteaia tegevusest osa väga erinevatest kultuuridest ja keskkondadest lapsi (Hinn, 2014). Seetõttu on oluline lisaks keelelisele eripärale järgida ka erinevate kultuuride mitmekesisust. Valdavalt on Eestis lasteaia riigikeelsed ehk kogu suhtlus toimub eesti keeles. Kakskeelne laps lasteaias mõjutab kindlasti kogu lasteaia elukorraldust.

Varasemalt on Tartu Ülikooli üliõpilase poolt uuritud koostöö tegemist lapsevanemate ja õpetajate vahel erirühmade näitel (Ostra, 2018) ja lasteaiaõpetajate ja lapsevanemate hinnanguid omavahelisele koostööle (Kullama 2015), kuid kakskeelse lapse puhul on varasemad uuringud olnud enamasti just keelelise arengu toetamiseks või mõne kindla ainevaldkonna õpetamise toetamiseks. Sellest olenevalt tekkis töö autoril soov läbi viia uurimus koostöö tegemise kohta kakskeelse lapse toetamisel pere ja lasteaia vahel. Töö autor on töötanud ja töötab rühmades, kus käivad lapsed, kes on pärit kakskeelsetest peredest. Varasematest uuringutest on välja tulnud koostöö mõjud kakskeelse lapse keelelise arengu toetamiseks ning lapsevanemate ja lasteaiaõpetajate vahelist koostööd toetavad ja takistavad tegurid kakskeelse lapse toetamisel. Näiteks on Geidi Marjapuu (2013) oma bakalaureusetöö uuringus leidnud, et kakskeelse lapse

keelelise arengu toetamist pole õpetajad pidanud nii oluliseks, kui see tegelikult on, kuid nad on osanud kasutada vastavaid meetmeid, toetamaks kakskeelset last.

Bakalaureusetöö uurimuse eesmärk on välja selgitada ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid koostöö tegemisel toetamaks kakskeelse lapse arengut ning võrrelda lapsevanemate ja õpetajate hinnanguid.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Kakskeelsus ja kakskeelne laps

Kakskeelseks nimetatakse inimest, kes suudab kasutada suhtlemisel kahte keelt võrdselt või vähemalt sarnasel tasemel. Sellised inimesed suudavad ühelt keelelt teisele vabalt lülituda. Kakskeelsus saavutatakse viiendaks-kuuendaks eluaastaks perekonnas või teist keelt kõnelevas keskkonnas (Hint, 2002). Tillart (2012) on oma töös kirjutanud, et: „Tõeline kakskeelne võib vabalt lülituda ühelt keelelt teisele kas või poole lause pealt” (Hint, 1987, viidatud Tillart 2012 j). Kakskeelsus on kui võime rääkida kahte keelt võrdväärsel tasemel (Baker, 2011).

Inglise keeles nimetatakse last, kes kasutab suhtlemisel kahte erinevat keelt *bilingual child* ehk kakskeelne laps. Lapsed saab keelsuse järgi jagada kahte suuremasse rühma. Ühed, kes on õpetatud rääkima kahte keelt alates väga noorest east ja teised, kes räägivad teist keelt olles sattunud hilisemas eas teist keelt kõnelevasse keskkonda. Teisisõnu on lapsi, kelle vanemad räägivad pere siseselt erinevaid keeli (Moraru, 2014). Näiteks, Eestis elavas peres räägitakse peresiseselt nii soome kui ka eesti keelt ja laps suhtleb pereväliselt eesti keeles. Peredes kasvab ka lapsi, kes ei räägi riigikeelt (Moraru, 2014). Näiteks, Eestis elava välismaa peres olev laps kasutab suhtlemisel oma emakeelt, kuid lasteaias õpib riigikeelt.

Antud bakalaureusetöös määratletakse kakskeelsena last, kes kasutab peresiseselt kahte erinevat keelt ning kes kasutab ka suhtlemisel kahte erinevat keelt.

1.2. Ootused koostööle lapsevanema ja õpetaja vahel lapse arengu toetamisel

Koostöö eesmärk lapsevanema ja lasteaiaõpetaja vahel on luua lapse arengut soodustav kasvukeskkond nii, et see toimiks võrdväärselt kodus ja lasteaias. Kodu ja lasteaia toetus lapse arengule on väga oluline seega ka koostöö toimimine on äärmiselt oluline. Varasemalt on tehtud lapsevanemate ja lasteaiaõpetajate vahelisi koostöö uuringuid nii Eestis kui ka Soomes. Uuringutest on välja tulnud, et ootusi lasteaiaõpetajatele ja lapsevanematele on mitmesuguseid ja neid mõlemapoolselt (Veisson, 2005).

Soomes viidi läbi professorite Eeva Hujala ja Taina Kyrönlampi-Kylmäneni uuring aastal 2003 saamaks teada koostöö toimimisest lasteaiaõpetajate ja lapsevanemate vahel. Läbiviidud uuringus hinnati järgnevaid ootusi koostöö tegemisel: tihe omavaheline suhtlus lapse arengust;

vanemate kaasatus lasteaiaellu; suhtlemine silmast-silma; lühikesed vestlused hommikul ja õhtul. Uuringus selgus, et 90% vastajatest on koostöö toimimisega rahul. Küll aga leidsid 10% õpetajatest, et koostöös lapsevanemaga nad siiski rahul ei ole, sest leidub vanemaid, kes ei huvitu lapse arengust ega tegemistest (Hujala, & Kyrönlampi-Kylmäneni, 2003, viidatud Veisson 2005 j). Sarnased tulemused tulid välja ka Riitta Jallinoja (2003) tehtud uuringus, kus selgus, et pigem siiski lapsevanemad on huvitatud koostööst lasteaia ning osalevad ka aktiivselt lasteaia igapäevaelus. Kõige suuremateks ootusteks oli silmast-silma suhtlus lapse arengu üle ja igahommikused ning igaõhtused lühikesed vestlused jagamaks infokilde. Uuringus osalenutest üle poolte olid koostöö tegemisega rahul ning tuli välja ka fakt, et lapsevanemad hindavad ja ootavad väga õpetajapoolset info jagamist lapse arengu üle (Jallinoja, 2003, viidatud Veisson, 2005 j).

Aastal 1999 viisid Sirje Almann ja Marika Kuusman ka Eestis läbi uuringu lapsevanemate ja õpetajate koostöö kohta. Uuringus selgus, et suurimateks ootusteks koostöö toimimiseks on info jagamine lapse tegemiste kohta, usalduslik ja aktiivne suhtlus, rohkem osapoolte kaasamist erinevatesse tegevustesse ning suurem õpetajate poolne huvi ülesnäitamine lapse, tema vanema ja kodu üle (Almann & Kuusman, 1999).

Kõige olulisemateks ootusteks võiks välja tuua järgmised: usalduslik suhtlus; positiivne hoiak osapoolte suhtes; vajadusel individuaalne lähenemine; erinevate soovitude jagamine; vanemate kaasamist lasteaia igapäevaellu; ühiselt probleemide lahendamist (Veisson, 2005).

Kokkuvõtteks saab öelda, et ootuseid koostööle tekib mõlemal osapoolel. Seega, et saaks toimida hea koostöö, mis toetaks lapse arengut maksimaalselt, tuleb arvestada kõikide koostöös osalejatega.

1.3. Kitsaskohad lapsevanema ja õpetaja koostöös lapse arengu toetamisel

Koostööd võivad takistada väga mitmed erinevad tegurid, kuid kindlasti tuleks kitsaskoha ilmnemisel nendega tegeleda ja leida lahendused. Varasematest uuringutest on leitud, et takistavateks teguriteks võivad olla näiteks: ajapuudus, noortel vanematel esineb vähem kogemusi koostöö tegemiseks, õpetajate vähene pädevus ja tööstaaž, vähene huvi lapse arengu üle, passiivsus (Almann & Kuusman, 1999; Hujala, Jallinoja, & Kyrönlampi-Kylmäneni, 2003, viidatud Veisson 2005 j).

Leitud on, et väga suureks takistavaks teguriks võib olla just lapsevanema ja õpetaja erinev keeleline ja kultuuriline taust. Keelelise ja kultuurilise takistuse ilmnemisel, tuleb arvestada mitmete erinevate asjadega. Näiteks, kui suhtlemine peab toimuma osapoolte jaoks võõrkeeles võib omavahelise koostöö loomine osutuda keeruliseks protsessiks. Veel on välja toodud õpetajate poolne negatiivne hoiak lastesse ja lapsevanematesse. Sellises olukorras koostöö toimima saamist tõenäoliselt ei saavutata (Ekizoglu & Ozcinar, 2013). Leitud on, et takistavaks teguriks võib olla vähesed teadmised hea koostöö loomiseks, erinevad arvamused koostöö rollist osapoolte vahel ning vähene suhtlemisoskus (Fantuzzo jt). Koostööd takistavaks teguriks õpetajate jaoks võib lugeda ka hirmu ehk õpetajad kardavad lapsevanemate arvamust, kui nähakse, kuuldakse, kuidas igapäevane elu lasteaias toimub. Hirmu tundmine võib viia õpetajad olukorda, kus nad loobuvad eos koostöö tegemisest enesele teadlikult või ei tunne õpetaja soovi teha oma tööd korrektselt (Hoover-Dempsey et al, 1987, viidatud Kullama 2015 j).

Nagu õpetajatel võib ka vanematel esineda negatiivseid hoiakuid lasteaiaõpetajate suhtes, mis samuti takistab koostöö toimimist nagu ka vähene huvipuudus vanemate poolt (Ekizoglu & Ozcinar, 2013). McBride et al. (2003) on leidnud, et lapsevanemate aeg on piiratud ehk tekib ajapuudus, mis takistab lapsevanemate suhtlust lasteaiaõpetajatega ning samuti võib koostöö tegemisel saada saatuslikuks lapsevanemate teadmatus heast koostööst. Lapsevanemad ei ole teadlikud, kui oluline on koostöö tegemine toetamaks lapse arengut (McBride et al., 2003). Ajapuudus kui takistav tegur tuli välja ka Soomes ja Eestis läbiviidud uuringutes (Jallinoja, 2003; Hujala & Kyrönlampi-Kylmäneni, 2003; Almann & Kuusman, 1999, viidatud Veisson, 2005 j), kus leidis kinnitus, et head koostööd ei saa teha, kui lapsevanematel on vähe aega, puudub huvi koostöö tegemiseks ning ollakse pigem passiivsed (Veisson, 2005). Baker (2005) on märkinud, et kakskeelse lapse arengu toetamisel tuleb silmas pidada järjepidevust ja tähelepanekuid, et luua hea koostöö lapsevanema ja õpetaja vahel.

Leitud on palju erinevaid takistavaid tegureid, kuid kõik tegurid on omavahel seotud, mõjutades hea koostöö toimimist vähesel või suuremal määral. Olgu tegu lihtsa koostööga või kakskeelse lapse arengu toetamise koostööga õpetaja ja vanema vahel, tuleb siiski olla julge ja valmis igakülgselt suhtlemiseks.

1.4. Toetavad tegurid lapsevanem ja õpetaja koostöös lapse arengu toetamisel

Hea koostöö saavutamiseks tuleb pingutusi teha nii lasteaiaõpetajate kui ka lapsevanemate poolt. Almann (2009) on kirjutanud, et koostöö tegemine tagab lapse hea arengu ja kasvukeskkonna toetuse. Näiteks väga olulist rolli koostöö tegemisel, toetamaks kakskeelse lapse arengut, mängib just erinevate meetodite rakendamine ja vajadusel ka erinevate abivahendite kasutamine. Akgül jt (2017) uuringus selgus, et peamiselt toetavad kakskeelse lapse arengut õpetajate ja lapsevanemate omavaheline suhtlemine.

Lasteaia üheks peamiseks kohustuseks on luua lastele soodsad tingimused mitmekülgse arengu toetamiseks. Õpetajad peavad suhtuma lapsevanemasse positiivse hoiakuga ja võtma lapsevanemat kui oma võrdväärset partnerit, kellega koostöö tegemine tagab lapse arengu toetamise (Almann, 2009). Galindo & Sheldon (2012) on välja toonud, et õpetaja peab lapsevanemas algatama tunde, et nad on olulised lülid osalemaks lasteaia töös ning ka Almann (2009) on seda kinnitanud arvamusega, et õpetajal tuleb arvestada lapsevanema soovide ja arvamustega. Sedasi luuakse koostöö toetamiseks usalduslik ja mõistev suhtlemine lapsevanemate ja õpetajate vahel, mis toetab lapse arengut (Almann, 2009). Koostöö oluliseks punktiks on välja toodud just omavahelist suhtlust ja seda nii individuaalse lähenemisega kui ka igapäevaste lühikeste kokkuvõtetega, mille käigus saab lapsevanem ja/või õpetaja tagasisidet lapse arengu suhtes (Õun & Suur, 2009). Koostööd toetavate suhtlusviiside alla võiks käia küsitlused, vestlused, infolehed, suhtlemine telefoni teel, koduvisiidid, ettepanekud, kuid siiski peetakse neid tegureid pigem ebaefektiivseteks (Ekizoglu & Ozvinar, 2013).

Lapse toetamises on omavahel info jagamine oluline, sest nii saavad osapooled omale sobival ajal tegutseda ühiste eesmärkide nimel. Seda näiteks juhul, kui lapsevanematel esineb ajapuudust, mille tõttu ei saa nad osaleda lasteaia igapäevaelus, siis koduses keskkonnas saavad nad siiski tegutseda õpetajate poolt saadud juhiste järgi toetamaks oma lapse arengut. Kindlasti toetab koostöö toimimist ka suhtlemine läbi veebi (e-kirjad, e-õppekeskkond jms) (Ekizoglu & Ozcinar, 2013).

Oluliseks toetuseks just kakskeelse lapse puhul on see, kui õpetaja suudab tekitada rühmas sallivuse ehk tolerantsuse. Ehk kui rühmaga liitub kakskeelne laps, kes alguses ei oska meie riigikeelt nii nagu teised rühma lapsed, siis tolerantsuse tekitamisega tagab õpetaja selle, et uus laps tunneb ennast teiste lastega võrdväärseks (Tuuling, 2008). Lasteaed toetab last uute

käitumisharjumuste kujunemisega, suhtlemist omaealistega ja täiskasvanutega. Lasteaias toimub laste toetamine enamasti läbi mängu ja lapse arengu toetamine on probleemivaba, seda eeldusel, et õpetaja on selleks loonud vastava keskkonna (Baker, 2005). Tuleb arvestada, et kakskeelse lapse toetamiseks motiveeriva keskkonna loomisel on väga palju erinevaid viise, kuid kõige olulisemaks toetamise aspektiks loetakse siiski lapsevanema ja õpetaja omavahelist koostööd, mis peab täisväärtusliku arengu toetamiseks toimima (Cummins, 2000; Clarke, 2009).

Kokkuvõtteks võib öelda, et kui ühiselt panustatakse ühise eesmärgi nimel, siis toimib ka koostöö toetamaks lapse arengut. Koostöö toimimiseks, peavad lapsevanemad ja lasteaiaõpetajad usaldama üksteist ning andma teineteisele võimalusi.

1.5. Lapsevanema ja õpetaja vahelise koostöö mõju lapse arengu toetamisel

Nagu eelpool kirjutatud, on lasteaia ja perekonna vaheline koostöö väga oluline selleks, et toetada lapse arengut maksimaalselt. Ka koolieelse lasteasutuse seadus (1999/2018) on paika pannud, et lasteasutuse kohustuseks on teha koostööd vanematega, sest nii toetatakse lapsele soodsa arengukeskkonna loomist. Kuna lapse esimene õpetaja on lapsevanem, siis on ta ka lasteaiaõpetajale väga oluline kaaslane koostöö tegemisel, toetamaks lapse arengut nii tavalise kui ka kakskeelse lapse puhul (Arssen et al, 2006). Lasteaia tutvustab muu kodukeelega lapsele lasteaia õppekeelt, milleks on enamasti meie riigis eesti keel, toetades ja väärtustades samal ajal pere rahvuskultuuri ja erinevusi (Kuuspalu, Märka, & Soll, 2009).

Järjepidev suhtluse algatamine õpetajate poolt lapsevanematega on väga tähtis, sest nii suudavad õpetajad võita lapsevanemate usalduse ja omavaheline info jagamine muutub oluliselt lihtsamaks. Omavahel tuleb selgeks teha seisukohad ja arvamused lapse arengu toetamise nägemustest, sest nii saab toimida hea koostöö tegemine (Mashburn & Serpell, 2011). Laste arengu toetamisele aitavad kaasa osapoolte ehk lapsevanemate ja õpetajate omavahelised head suhted koostöö tegemisel (Ekizoglu & Ozcinar, 2013) ja kui tehakse koostööd, siis suudab laps lasteaia kergemini kohaneda (Mashburn & Serpell, 2011). Kui toimib hea koostöö, siis mõjutab see ka nende käitumist positiivsel moel ning probleeme käitumises esineb tõenäoliselt vähem (Mashburn & Serpell, 2011; Ekizoglu & Ozcinar, 2013).

Kakskeelse lapse arengus on olulised kolm komponenti: julgustavad ja toetavad vanemad, professionaalsed õpetajad, toetav keskkond (Djahiomu ja Indahri, 2018).

Kokkuvõtteks võib tõdeda, et mida avatum on suhtlus õpetajate ja lapsevanemate vahel ning mida rohkem panustatakse ühistesse eesmärkidesse ja tegemistesse, seda edukamaks kujuneb selle lapse areng ja tema toetamine. Sellisest käitumisest ja panustamisest saavad kasu eelkõige just lapsed.

Eesmärk ja uurimisküsimused

Lasteaia ja perekonna koostööd on varasemalt uuritud (nt Hujala & Kyrönlampi-Kylmäneni, 2003; Akgül jt, 2017), kuid kakskeelse lapse puhul on varasemad uuringud olnud enamasti just keelelise arengu toetamiseks või mõne kindla ainevaldkonna õpetamise toetamiseks. Geidi Marjapuu (2013) on uurinud keelekeskkonna toetavaid tegureid lasteaiaõpetajate vaatenurgast ning Gitta Ostrat (2018) on uurinud koostöö tegemist erirühmades perekonna ja lasteaia vahel. Perekonna ja lasteaia koostööd toetamaks kakskeelse lapse arengut ei ole autorile teadaolevalt uuritud. Käesoleva töö autor on ise töötanud rühmas, kus õpivad kakskeelsetest peredest pärit lapsed. Autori sooviks on uuringu abil saada teadlikumaks ühise koostöö eduka läbiviimise suhtes kakskeelse lapse vanemaga, et pakkuda kakskeelsele lapsele maksimaalset toetus. Sellest tulenevalt sooviti välja selgitada, millised ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid lasteaia ja perekonna vahelises koostöös toetavad kakskeelset last. Töö eesmärgist tulenevalt sõnastati järgnevad uurimisküsimused:

- Millised ootused on lasteaiaõpetajatel ja kakskeelse lapse vanematel lasteaia ja perekonna koostöö osas kakskeelse lapse toetamiseks?
- Milliseid kitsaskohti näevad lasteaiaõpetajad koostöös kakskeelse lapse vanemaga ja kakskeelse lapse vanem koostöös lasteaiaõpetajatega lapse toetamiseks?
- Milliseid toetavaid tegureid toovad esile lasteaia ja pere koostöös lasteaiaõpetajad ja kakskeelse lapse vanemad lapse toetamiseks?

2. Metoodika

Antud bakalaureusetöö uuring viidi läbi kasutades kvantitatiivset lähenemisviisi. Kvantitatiivse uuringu abil otsitakse vastuseid tekkinud uurimisküsimustele, see põhineb enamasti arvudel ja statistilisel analüüsil (McNabb, 2010, viidatud Õunapuu, 2014 j).

2.1. Valim

Uuringusse paluti Viljandi maakonna lasteaedade õpetajad, kellel on kokkupuude kakskeelsete laste õpetamisega ja lapsevanemad, kelle peres kasvab kakskeelne laps. Uuringus osales 15 lapsevanemat ja 16 lasteaiaõpetajat. Uuringus osalenutes moodustasid 97% naissoost vastajad ja 3% meessoost vastajat. Uuringus osalenud õpetajate vanusevahemik oli 24-64 eluaastat, keskmine vanus oli 48 aastat. Uuringus osalenud lapsevanemate vanusevahemik oli 24-42 aastat, keskmiseks vanuseks 29 eluaastat. Uuringus osalenud lasteaiaõpetajate tööstaaž ulatus vahemikku 1-44 aastat ning kakskeelsete lastega töötamise kogemus jäi vahemikku 1-10 aastat, keskmine umbes 6 aastat.

2.2. Mõõtevahendid

Andmete kogumiseks koostas töö autor osaliselt struktureeritud elektroonilise küsimustiku. Küsimustikku koostades lähtus autor uurimisküsimustest. Varasemalt tutvuti teiste Tartu Ülikooli üliõpilaste lõputöödega ning toetuti küsimustiku loomisel ühele varasemale tööle, mis oli koostatud Gitta Ostra poolt aastal 2018. Küsimustikust põhiosa moodustasid suletud valikvastustega küsimused ning umbes neljandiku avatud vastustega küsimused (Lisa 2). Küsimustik jagunes kolme ossa, kus igas oli üks kuni üheksa alaküsimust.

Küsimustik koosnes kolmest põhiküsimusest, 26 alaküsimusest ning kolmest avatud vastusega küsimusest. Küsimustik sisaldas küsimusi ootuste, kitsaskohtade ja toetavate tegurite kohta koostöö tegemisel perekonna ja lasteaia vahel kakskeelse lapse arengu toetamisel. Vastajate taustainfo saamiseks esitas töö autor küsimused ka lasteaiaõpetajate ja lapsevanemate kohta (Lisa 3). Taustainfo küsimused koostas töö autor ise. Koostatud küsimustik oli mõeldud nii lapsevanemale kui ka lasteaiaõpetajale. Küsimustikule vastamisel said vastajad anda oma hinnangu erinevatele seisukohtadele viie palli skaalal 1-5 (1 - ei ole üldse nõus ... 5 - olen täiesti

nõus). Küsimustiku taustaandmetes ei küsitud sellist infot, mille abil vastaja isik kindlaks teha. Valiidsuse tõstmiseks viidi läbi ka pilootuuring.

2.3. Protseduur

Uuring viidi läbi ajavahemikul 2021 veebruar-aprill. Autor viis eelnevalt läbi pilootuuringu. Pilootuuringus sooviti selgitada küsimuste selgus ja lapsevanemate ning lasteaiaõpetajate arusaamine koostatud küsimustikust. Pilootuuringus osales viis vastajat, kellest kolm olid lasteaiaõpetajad ja kaks lapsevanemat. Pilootuuringu käigus selgus, et küsimusi mõistetakse, kuid pilootuuringus osalejate avatud küsimuste vastustele tuginedes lisas töö autor küsimustikku juurde mõned väited.

Uurimuse läbiviimiseks saatis töö autor elektroonilise küsimustiku Viljandimaa lasteaedade direktoritele, sooviavaldusega jagada see laiali õpetajate ja lapsevanemate vahel, kes omavad kokkupuudet kakskeelse lapse õpetamisega. Kahe nädala möödudes saatis autor lasteaedadesse ka meeldetuletus kirja, et küsimustik jõuaks võimalikult paljudele potentsiaalsetele vastajatele.

Küsimustiku sissejuhatus andis selgesõnalise juhise (Lisa 1), kuidas vastata, kui kaua vastamine aega võtab. Juhises andis töö autor ka kinnituse, et vastused jäävad anonüümseteks ning neid kasutatakse vaid uurimistöö eesmärgil.

Antud uuringus kasutati andmete analüüsimisel programmi Microsoft Excel. Saadud tulemused esitati nelja erinevasse tabelisse kirjeldava statistika abil. Arvutati viie palli skaalal väljatoodud hinnangute aritmeetiline keskmine ja standard hälve. Statistilise erinevuse leidmiseks kasutati sõltumatute valimite T-testi, kus olulisusnivooks oli $p < 0,05$. Tulemusi hinnati aritmeetilise keskmise kaudu, et teada saada hinnangute keskmine tulemus viie palli skaalal ning seejärel tuvastada kõige kõrgema ja kõige madalama keskmise hinnangu saanud väide.

Avatud küsimuste vastuseid kasutas töö autor näidistena, toetudes neile kui elulistele näidetele.

3. Tulemused

Tulemusi tutvustab autor lähtudes uurimisküsimustest. Uurimisküsimustele saadud hinnangud on jagatud nelja tabelisse ning esitatakse samas järjekorras nagu uurimuses. Autor jagas saadud vastused nelja plokki ning annab seeläbi ülevaate ootustele (vt Tabel 1; Tabel 2), kitsaskohtadele (vt Tabel 3) ja toetavatele teguritele (vt Tabel 4) koostöö tegemisel kakskeelse lapse toetamiseks. Tabelites on tulemused järjestatud, lapsevanematelt saadud tulemuste põhjal pingeritta keskmise hinnangu järgi, alustades kõige kõrgemast.

Kuna keskmised hinnangud koostööle läbi suhtluse olid viie palli skaalal enamasti üle nelja, siis võib saadud tulemuste põhjal järeldada, et koostöö toimimist igapäevaselt ja koostöö toimimist silmast-silma suhtlemisel, eriti õpetajate poolt. Ainukese hinnanguna erines õpetajate arvamus üldisest koostöö ootusest kakskeelse lapse liitumisel lasteaiaga, keskmine tulemus viie palli skaalal 3,9 5-st (vt Tabel 1).

Tabel 1. Hinnang koostöö ootustele läbi suhtluse (keskmine $\pm$ standardhälve)

	LV (n=15)	ÕP (n=16)
Üldine koostöö kakskeelse lapse liitumisel lasteaiaga on olnud hea	4,2 $\pm$ 1,3	3,9 $\pm$ 0,9
Ootus, et koostöö toimub igapäevaselt lapse toetamisel kollektiivi integreerumisel	4,1 $\pm$ 1,1	4,6 $\pm$ 0,6
Ootus suhelda silmast-silma on olnud koostöö aluseks	4,1 $\pm$ 0,6	4,5 $\pm$ 0,9

*LV – lapsevanem; ÕP – õpetaja

Kõigile neljale ootusele andsid nii vanemad kui ka õpetajad üldiselt sarnase hinnangu. Küll aga võib saadud keskmisi tulemusi hinnates arvata, et kõige olulisemaks peetakse vastastikuse usalduse loomist koostöö tegemiseks nii õpetajate kui ka lapsevanemate poolt (vt Tabel 2).

Tabel 2. Hinnang koostöö ootustele (keskmine $\pm$ standardhälve)

	LV (n=15)	ÕP (n=16)
Vastastikune usalduse loomine koostööks	4,7 $\pm$ 0,5	4,6 $\pm$ 0,8
Vastastikune tagasiside jagamine	4,5 $\pm$ 0,7	4,4 $\pm$ 0,8
Vastastikune info jagamine kakskeelse lapse kohta	4,5 $\pm$ 0,5	4,5 $\pm$ 0,8
Vastastikune soovitude jagamine	4,3 $\pm$ 0,9	4,3 $\pm$ 0,9

*LV – lapsevanem; ÕP – õpetaja

Kokkuvõtteks võib saadud tulemusi hinnates tõdeda (vt Tabel 1; Tabel 2), et koostöö ootusi, autori poolt esitatud küsimustikus, peeti oluliseks ja nendega nõustuti.

Järgnevalt antakse ülevaade tulemustest kitsaskohtade kohta koostöös (vt Tabel 3). Mõlemad osapooled leidsid, et vähene osapoolte suhtlus on mingil määral kitsaskohaks koostöö tegemisel. Vähesse vastastikuse info jagamisel kakskeelse lapse kohta erines õpetajate ja lapsevanemate arvamus kui koostöö kitsaskohast statistiliselt olulisel määral ($p < 0,05$). Lapsevanemate hinnangud olid selle kitsaskoha puhul koostöös oluliselt kõrgemad kui õpetajatel, seega vanemad nägid siin suuremat kitsaskohta kui õpetajad.

Väidete: ühised eesmärgid pole ühiselt läbi arutatud ja paika pandud osapoolte poolt; osapoolte erinev hoiak koostöö suhtes; õpiraskuste ilmnemisel koostöö mittetegemine; kultuurierinevused; keelebarjäär ning usalduse mitte loomine koostöö kohta, hinnangud jäid viie palli skaalal keskmise tulemuse (ehk nii ja naa) juurde. Antud kategooria puhul märgati ka standardhälbe suurenemist (LV max 1,7 ja ÕP max 1,5) (vt Tabel 3), millest võib järeldada, et antud kitsaskohtade temaatikat tajutakse ootuste kategooriaga võrreldes erinevalt. Vastajate hinnangute varieeruvus oli suurem. Leidus nii lapsevanemaid ja õpetajaid kes pigem nõustusid väitega ja ka vastupidi. Näiteks olid lapsevanemad arvamusel, et vastastikuse usalduse mitte loomine õpetajate ja lapsevanemate vahel ei pruugi olla koostöö toimimisel kitsaskohaks. Õpetajate arvates see pigem siiski on kitsaskohaks hea koostöö toimimisel (vt Tabel 3).

Tabel 3. Hinnang koostöö kitsaskohtadele (keskmine $\pm$ standardhälve)

	LV (n=15)	ÕP (n=16)
Vähene info jagamine kakskeelse lapse kohta	3,3 $\pm$ 1,3	2,4 $\pm$ 1,1**
Keelebarjäär	3,2 $\pm$ 1,4	3,2 $\pm$ 1,4
Ühised eesmärgid pole ühiselt läbi arutatud ja paika pandud osapoolte poolt	2,7 $\pm$ 1,3	3,2 $\pm$ 1,2
Vähene osapoolte suhtlus	2,7 $\pm$ 1,2	3,1 $\pm$ 1,4
Õpetajate poolne ja/või vanemate poolne erinev hoiak koostöö vajalikkusele	2,6 $\pm$ 1,7	3,6 $\pm$ 1,2
Kultuurierinevuste ilmnemine	2,6 $\pm$ 1,5	3,0 $\pm$ 1,4
Vastastikune mitte usalduse loomine koostööks	2,3 $\pm$ 1,3	3,4 $\pm$ 1,5
Õpiraskuste ilmnemisel koostöö mittetegemine	2,1 $\pm$ 1,3	3,0 $\pm$ 1,3

*LV – lapsevanem; ÕP – õpetaja; **p<0,05

Lapsevanemate arvates oli kõige suuremaks kitsaskohaks koostöös vähene info jagamine kakskeelse lapse kohta (keskmine hinnang 3,3) ja õpetajate arvates õpetajate poolne ja/või vanemate poolne erinev hoiak koostöö vajalikkusele (keskmine hinnang 3,6) (vt Tabel 3). Kõige vähem nähti koostöö kitsaskohana lapsevanemate poolt õpiraskuste ilmnemisel koostöö mittetegemist (keskmine hinnang 2,1) ja õpetajate poolt vähest info jagamist kakskeelse lapse kohta (keskmine hinnang 2,4) (vt Tabel 3).

Koostöö tegemist toetavate tegurite suhtes on õpetajad ja lapsevanemad üldiselt ühel meelel kuna hinnangud olid väga sarnased. Etteantud toetavaid tegureid peeti koostöö puhul väga olulisteks (vt Tabel 4). Logopeedilise abi kaasamine kakskeelse lapse keel arengu toetamiseks, pidasid väga vajalikuks nii lapsevanemad, kui õpetajad. Sellele väitele andsid maksimaalse hinnangu

kõik vastanud lapsevanemad. Õpetajatest andis maksimaalse hinnangu sellele 98% (vt Tabel 4). Kõige madalama hinnangu sai toetavate tegurite uurimises kakskeelse lapse kultuurilise taustaga arvestamine. Küll aga ulatusid kõik tulemused kõrgemale neljast pallist ehk toetavad tegurid olid osapoolte jaoks koostööks siiski pigem olulised.

Tabel 4. Hinnang koostööd toetavatele teguritele (keskmine $\pm$ standardhälve)

	LV (n=15)	ÕP (n=16)
Logopeediline abi lapse keelelisele arengule	5,0 $\pm$ 0,0	4,9 $\pm$ 0,3
Kakskeelse lapse isikuomadustega arvestamine	4,9 $\pm$ 0,3	4,5 $\pm$ 0,5
Kokkulepetest kinnipidamine	4,7 $\pm$ 0,5	4,6 $\pm$ 0,6
Koostöö tõhustamiseks osapooltele juhiste andmine sarnaste tegevuste tegemiseks lasteaias ja kodus	4,5 $\pm$ 0,6	4,7 $\pm$ 0,5
Õpetaja ja lapsevanema tihe suhtlus	4,5 $\pm$ 0,5	4,7 $\pm$ 0,6
Õpetaja ja lapsevanema vaheline usaldus	4,5 $\pm$ 0,5	4,6 $\pm$ 0,8
Ühiste eesmärkide seadmine	4,5 $\pm$ 0,5	4,6 $\pm$ 0,8
Vajadusel osapoolte suhtlemine võõrkeeles	4,2 $\pm$ 0,9	4,4 $\pm$ 0,8
Kakskeelse lapse kultuuriga arvestamine	4,1 $\pm$ 0,8	4,4 $\pm$ 0,6

*LV - lapsevanem; ÕP – õpetaja

Kuna kõik keskmised hinnangud ületasid viie palli skaalal nelja, siis sellest võib järeldada, et ankeedis ette antud tegurid olid mõlema osapoole jaoks toetavateks teguriteks koostöö tegemisel. Olulist erinevust toetavate tegurite hinnangutes ühelgi juhul ei ilmnenud.

Avatud küsimuste vastused andsid kinnitust teema olulisusest ja õpetajate ja/või lapsevanemate isiklikust arvamusel. Avatud küsimuste vastused toetasid uuringut.

4. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada perekonna ja lasteaia ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid omavahelises koostöös kakskeelse lapse toetamisel. Viljandimaa lasteaedade näitel. Järgnevas peatükis arutleb autor saadud tulemuste üle ning toob välja töö praktilise väärtuse ja piirangud.

Esimeseks uurimisküsimuseks oli: *Millised ootused on lasteaiaõpetajatel ja kakskeelse lapse vanematel lasteaia ja perekonna koostöö osas kakskeelse lapse toetamiseks?* Sellele uurimisküsimusele otsiti vastust kaheksa väitega. Selgus, et üldine ootus koostöö tegemisel läbi suhtluse kakskeelse lapse liitumisel lasteaiaiga on olnud vastajate arvates ootuspärane. Sarnase tulemusega uuring koostöö toimimisel viidi läbi Soomes aastal 2003, kus selgus samuti, et nii lapsevanemad kui ka lasteaiaõpetajad on 90% ulatuses koostööga siiski pigem rahul (Hujala, & Kyrönlampi-Kylmäneni, 2003). Vastastikuse usalduse loomist koostöö ootusena hinnati nii lasteaiaõpetajate kui ka vanemate poolt kõige kõrgemalt. Lapsevanemad andsid kõige väiksema hinnangu koostöö ootusele suhelda silmast-silma ning õpetajad hindasid kõige madalamalt ootust üldise koostöö kohta kakskeelse lapse liitumisel lasteaiaiga. Lapsevanemate madalam hinnang suhtlusele silmast-silma tuleb tõenäoliselt ajapuudusest, sest lapsevanemad on oma töö ja igapäevaste toimetustega hõivatud ning neil ei ole aega süveneda lasteaia töösse. Ozcinar & Ekizoglu (2013) on samuti leidnud, et ajapuudus on üheks väga levinud probleemiks, mis tuli ka välja ootuste plokist. Varasemast uuringus (Almann, & Kuusman, 1999) on samuti leitud, et koostöö suurimaks ootuseks peetakse vastastikuse usalduse loomist. Selle töö tulemusena selgus, et ka kakskeelsete laste arengu toetamise koostöö suurimaks ootuseks peetakse just vastastikuse usalduse loomist. Üldjoontes olid lapsevanemad ja õpetajad siiski pigem rahul koostöö toimimisel, mida näitas ka viie palli skaalal antud üle keskmise hinnang.

Almann (2009) on kirjutanud, et väga oluline on oskus võtta õpetajal lapsevanemat kui võrdväärset partnerit, kellega suhtlemine peab olema mõistev ja usalduslik, kus õpetaja peab arvestama lapsevanema soovidega ning vastupidi. Seega tõdeb autor, et ootused kakskeelse lapse arengu toetamisel läbi koostöö on vastanud vanema ja õpetajate ootustele.

Teiseks uurimisküsimuseks oli: *Milliseid kitsaskohti näevad lasteaiaõpetajad koostöös kakskeelse lapse vanemaga ja kakskeelse lapse vanem koostöös lasteaiaõpetajatega lapse*

toetamiseks? Tulemustes selgus, et õpetajad märkavad kitsaskohti koostöös kakskeelse lapse toetamisel rohkem kui lapsevanemad. Kõige suurema kitsaskohana koostöös nägid lapsevanemad vähest info jagamist kakskeelse lapse kohta, õpetajad aga hoopis osapoolte erinevat hoiakut koostöö vajalikkusele. Varasemalt on samuti leitud, et osapoolte erinev hoiak ja erinevad arvamused koostöö tegemise olulisusesse ning ka vähene suhtlemisoskus on takistavaks teguriks heale koostööle (Fantuzzo jt, 2004). Erinev hoiakute roll koostöös võib taaskord viidata ajapuudusele. Seda kinnitab ka varasemalt leitud tulemus, et ajapuudus ning lapsevanemate teadmatus võib takistada koostöö toimimist (McBride et al, 2003) ning õpetajate negatiivne hoiak koostöö toimimisse, mille tõttu koostööd tõenäoliselt toimima ei saadagi (Ekizoglu & Ozcinar, 2013). Väites vähese info jagamisel kakskeelse lapse kohta ilmnes tulemuseks statistiliselt oluline erinevus. Õpetajad hindasid vähese info jagamist kakskeelse lapse kohta, kui võimalikku koostöö kitsaskohta, kõrgemalt kui lapsevanemad. Ühiste eesmärkide puudumine, osapoolte erinevad hoiakud koostöösse, õpiraskuste ilmnemisele ebapiisava tähelepanu pööramine, kultuurierinevuste ilmnemiste, keelebarjääri ning usalduse mitte loomine koostöös olid mõlemad grupid üsna keskmiste hinnangutega neutraalsel seisukohal, et need võivad tekitada koostöö tegemisel kakskeelse lapse toetamisel raskusi. Sarnaseid takistavaid tegureid on leitud ka varasematest uuringutest, kus on välja toodud ajapuudus, erinevad hoiakud koostöö tegemisse osapoolte vahel, passiivsus, vähene huvi jms (Almann, & Kuusman, 1999; Hujala, Jallinoja, & Kyrönlampi-Kylmäneni, 2003, viidatud Veisson 2005 j). Selle põhjal võib järeldada, et kakskeelse lapse toetamisel tuuakse välja koostöö kitsaskohti, mis ilmnevad samuti üleüldises koostöös. Leidus nii lapsevanemaid kui ka õpetajad, kes olid antud väidetega nõus või ei olnud nõus. Võttes arvesse viie palli skaalat, siis ette antud kitsaskohti hinnati valdavalt keskmise tulemusega, mis tähendab, et arvamused on osapooltel nii ja naa. Tulemuste põhjal järeldas autor, et koostöös kakskeelse lapse toetamisel on esinenud ja märgatakse kitsaskohti. Kitsaskoha ilmnemisel tuleb teha koostööd, sest vaid nii saab pakkuda kakskeelse lapse arengule maksimaalset toetust. Saadud tulemust on kinnitanud ka Colin Baker (2005), kes on kirjutanud, et kakskeelse lapse toetamisel, peavad koostööd tegema kõik osapooled võrdselt, sest vastasel juhul võivad ja suure tõenäosusega tekivadki kõrvalekalded.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli: *Milliseid toetavaid tegureid toovad esile lasteaija ja pere koostöös lasteaijaõpetajad ja kakskeelse lapse vanemad lapse toetamiseks?* Saadud tulemuste põhjal selgus, et antud toetavad tegurid koostöös olid nii lapsevanemate kui ka

õpetajate suhtes väga olulisteks koostööd toetavateks teguriteks, toetamaks kakskeelset last. Kõige olulisemaks toetavaks teguriks koostööle pidasid nii lapsevanemad kui ka õpetajad logopeedilise abi pakkumist kakskeelsele lapsele. Kakskeelse lapse arengu toetamise aluseks on keeleline areng, siis kõige õigem ja esmane lahendus olekski pakkuda lapsele vastavat tugiteenust (logopeedilist abi). Ka Baker (2005) on öelnud, et tänu keelele saame me suhelda ja luua suhteid, jagada informatsiooni, leida endale sõpru, jagada erinevaid lugusid jms. Varasemas uuringus on välja toodud kõige olulisemaks teguriks osapoolte omavaheline suhtlemine (Akgül jt, 2017).

Kakskeelse lapse kultuuriga arvestamist hindasid lapsevanemad toetavatest teguritest kõige madalamaks ja õpetajate madalaima hinnangu sai osapoolte omavaheline tihe suhtlus. Küll aga selgus tulemustest, et viie palli skaalal hinnati ette antud toetavaid tegureid siiski pigem ligilähedaselt maksimumile. Sellest võib autor järeldada, et need koostööd toetavad tegurid kakskeelse lapse toetamiseks on väga olulised. Lapse arengu toetamiseks tuleb teha koostööd, et saaks toimuda lapse täisväärtuslik areng (Fedorov, 2016). Varasemalt on välja toodud, et kakskeelse lapse arengus on olulised kolm komponenti: julgustavad ja toetavad vanemad; professionaalsed õpetajad; toetav keskkond (Djahiomio & Indahri, 2018).

Saadud tulemuste põhjal saab töö autor järeldada, milliseid ootusi, kitsaskohti ja toetavaid tegureid nähakse kahe osapoole poolt just koostöö tegemisel kakskeelse lapse toetamiseks. Kõige suurem erinevus ilmnes varasemalt tehtud uuringutega sellest, et kakskeelse lapse arengu toetamisel nähakse ka logopeedilise abi kaasamist koostöösse lapsevanemate ja õpetajatega.

Käesoleva töö piiranguks võib lugeda, et uuring on läbi viidud Viljandimaa lasteaedade ja perede näitel ning saadud tulemusi ei saa üldistada laiemas ringis. Piiranguks võib lugeda ka selle, et küsimustiku vastajate seast oli keerulisem saada vastama lapsevanemaid ehk vastajate arv oli suhteliselt piiratud. Küsimustikus said anda vastajad väidetele oma hinnangud, mis tähendab, et tuleb arvestada sellega, et tulemused ei pruugi olla objektiivsed.

Käesoleva töö praktiliseks väärtuseks loeb autor, et tehtud uuringuga sai välja toodud ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid koostöös perekonna ja lasteaia vahel toetamaks just kakskeelset last. Saadud töö tulemustega on võimalik tutvuda ja neid rakendada ka oma

igapäevasesse töösse, et muuta koostöö toimimist tugevamaks. Uurimus kinnitab, et pole vahet kas kakskeelne laps või niisama laps, koostöös on ikkagi ühesugused kitsaskohad ja toetavad tegurid. Tehtud uurimust saab kasutada edaspidi tehtavates uuringutes lähtekohana.

Tänuõnad

Tänan Viljandimaa lasteaedasil, õpetajaid ja lapsevanemaid, kes olid nõus minu uurimises osalema ja andsid sellega oma panuse bakalaureusetöö valmimisse. Lisaks soovin tänada kõiki, kes olid selle töö valmimise perioodil minu kõrval ja toetasid mind.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Akgül, E., Yazici, D., & Akman, B. (2017). Views of parents preferring to raise a bilingual child. *Early Child Development and Care*, 1588-1601.
- Almann, S., & Kuusman, M. (1999). *Kodu ja lasteasutuse koostöös: lapsevanema ja kasvataja käsiraamat*. Haridusministeerium.
- Almann, S. (2009). Partnerlus – lasteaia ja lapsevanemate koostöös. E. Kulderknup (Toim), Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (lk 51–63). Tallinn: Studium.
- Aarssen, J., Badurikova, Z., Gobbo, F., Handzelova, J., Jürimäe, Maria., Kuncokova, E., Omodeo, M., Simcakova, L., Tankersly, D., Türbsal, L., Wagner, P., & Voolmaa, H. (2006). Iga keel on väärtus: Juhiseid tööks lasteaialastega, kes ei räägi eesti keelt. Tartu: Tartumaa Trükikoda.
- Baker, C. (2005). *Kakskeelne laps. Kakskeelsuse käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele*. El Paradiso.
- Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. USA: MCNaughton & Gunn Ltd.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In Gauvain, M., & Cole, M. (Eds.), *Readings on the development of children, 2nd Ed* (pp 37–43). New York: Freeman.
- Clarke, P. (2009). *Supporting Children Learning English as a Second Language in the Early Years (birth to six years)*. Külastatud aadressil: http://www.vcaa.vic.edu.au/documents/earlyyears/supporting_children_learning_esl.pdf
- Cummins, J. (2000). *Language, power, and pedagogy. Bilingual children in the crossfire*. Clevedon, England: Multilingual Matters.
- Djahiomu, S. E., & Indahri, Y. (2018). Bilingual instruction in early childhood education, can it better develop children? *SHS Web of Conferences* 42.
- Ekizoglu, N., & Ozcinar, Z. (2013). Evaluation of a blog based parent involvement approach by parents. *Computers & Education*, 66, 1-10.
- Fantuzzo, J., McWayne, C., Perry, M. A., & Childs, S. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban low-income children. *School Psychology Review*, 33, 467-480.

- Fedorov, E. (2016). *Lapsevanemate ja õpetajate arvamused kooli ja kodu koostööst põhikoolis*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Galindo, C., & Sheldon, S. B. (2012). School and home connections and children's kindergarten achievement gains: The mediating role of family involvement. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(1), 90-103.
- Hint, M. (2002). *Keel on tõde on õige ja vale*. Tartu: Ilmamaa
- Kullama, M. (2015). *Lasteaiaõpetajate ja lastevanemate hinnangud omavahelisele koostööle Saare maakonna näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Marjapuu, G. (2013). *Tartu lasteaiaõpetajate arvamused kakskeelset last toetavast keelekeskkonnast*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- McBride, B.A., Bae, J.-H., & Blatchford, K. (2003). Family-school-community partnership in rural preK at-risk programs. *Journal of Early Childhood Research*, 1(1), 49-72.
- Mashburn, A. J. & Serpell, Z. N. (2011). Family-School Connectedness and Children's Early Social Development. *Social Development*, 21(1), 21-46.
- Moraru, A. (2014). Language development in bilingual children – comparative preschool age study. *Academica Science Journal*, 1(4), 19-23.
- Märka, M., Kuuspalu, K., & Soll, M. (2009). Erinevad keele ja kultuuri rühmad. E.Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus. Riiklik eksami- ja kvalifikatsioonikeskus* (43-50). Tartu: Studium.
- Ostra, G. (2018). *Lapsevanemate ja lasteaia õpetajate koostöö lasteaia- ja erirühmades kahe lasteaia näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tillart, I. (2012). *Eestikeelse põhikooli loodusainete õpetajate arvamus kakskeelsete laste õpetamisega seotud aspektide kohta Pärnu linna koolide näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Veisson, M. (2005). Lasteaiaõpetajate koostööst lapsevanematega. Henno, K. (Toim), *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat*. Tartu: AS Atlex.
- Õun, T. & Suur, S. (2009). Lasteaia tegevuse ja peredega koostöö alused. Henno, K. (Toim). Tartu: AS Atlex
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Lisa 1

Hea lasteaiaõpetaja ja lapsevanem!

Mina olen Marleen Jõgi, õpin Tartu Ülikoolis haridusteaduste instituudis koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekaval ja töotan lasteaiaõpetajana. Olen väga tänulik, kui aitate mind lõputöö andmekogumise juures, jagades oma kogemusi kakskeelse lapse vanema ja lasteaiaõpetaja koostööst. Minu töö teemaks on: „Perekonna ja lasteaia ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid koostöö osas kakskeelse lapse toetamisel Viljandimaa lasteaedade näitel”.

Küsimustele vastamine annab teile võimaluse mõelda oma koostöö sujuvamaks toimimiseks õpetaja ja kakskeelse lapse vanema vahel. Mida peate oluliseks ning millele sooviksite veel tähelepanu pöörata.

Ankeedis pole õigeid ja valesid vastuseid, vastake palun täpselt nii nagu teie arvate ja tunnete.

Ankeet on anonüümne, teilt ei küsita andmeid, mis võimaldaksid Teie isikut kindlaks teha. Teie vastuseid kasutatakse vaid uurimistöö eesmärgil. Ankeet koosneb kolmest osast. Ankeedi vastamine võtab aega umbes 20 minutit. Küsimuste korral ja täpsustava info saamiseks võib mulle kirjutada – marleen233@gmail.com

Valmis tööga on soovi korral võimalik tutvuda alates juuni 2021.

Suur tänu abi eest!

Antud küsimustikus määratletakse kakskeelseks lapseks last kes kasutab suhtlemisel või kellega kasutatakse suhtlemisel kahte erinevat keelt (nt eesti-vene, eesti-inglise).

Lisa 2

Ootused lasteaija ja kakskeelse lapse vanema koostöö kohta kakskeelse lapse toetamise kohta. Palun märkida igas reas Teile kõige sobivam vastuse variant kasutades järgnevat skaalat: 1 – ei ole üldse nõus; 2 – pigem ei ole nõus; 3 – nii ja naa; 4 – pigem olen nõus; 5 – olen täiesti nõus.

	1 – ei ole üldse nõus	2 – pigem ei ole nõus	3 – nii ja naa	4 – pigem olen nõus	5 – olen täiesti nõus
Üldine koostöö kakskeelse lapse liitumisel lasteaiaga on olnud hea					
Ootus suhelda silmast-silma on olnud koostöö aluseks					
Ootus, et koostöö toimub igapäevaselt lapse toetamisel kollektiivi integreerumisel					
Vastastikune info jagamine kakskeelse lapse kohta					
Vastastikune soovitude jagamine					
Vastastikune tagasiside jagamine					
Vastastikune usalduse loomine koostööks					
Tegelik koostöö on vastanud ootustele.					
Palun pange kirja lasteaija ja kodu koostöö osas 2-3 peamist ootust just kakskeelse lapse toetamiseks:					

Kitsaskohad lasteaija ja kakskeelse lapse vanema koostöös. Palun märkida igas reas Teile kõige sobivam vastuse variant kasutades järgnevat skaalat: 1 – ei ole üldse nõus; 2 – pigem ei ole nõus; 3 – nii ja naa; 4 – pigem olen nõus; 5 – olen täiesti nõus.

	1 – ei ole üldse nõus	2 – pigem ei ole nõus	3 – nii ja naa	4 – pigem olen nõus	5 – olen täiesti nõus
Vähene osapoolte suhtlus					
Vähene info jagamine kakskeelse lapse kohta					
Ühised eesmärgid pole ühiselt läbi arutatud ja paika pandud osapoolte poolt					
Õpetajate poolne ja/või vanemate poolne erinev hoiak koostöö vajalikkusele					
Õpiraskuste ilmnemisel koostöö mitte-tegemine					
Kultuurierinevuste ilmnemine					
Keelebarjäär					

Vastastikune mitte usalduse loomine koostööks					
Tegelik koostöö on vastanud ootustele					
Palun pange kirja 2-3 kõige suuremat kitsaskohta/probleemi koostöös just kakskeelse lapse toetamisel:					

Toetavad tegurid lasteaia ja kakskeelse vanema koostöös. Palun märkida igas reas Teile kõige sobivam vastuse variant kasutades järgnevat skaalat: 1 – ei ole üldse nõus; 2 – pigem ei ole nõus; 3 – nii ja naa; 4 – pigem olen nõus; 5 – olen täiesti nõus.

	1 – ei ole üldse nõus	2 – pigem ei ole nõus	3 – nii ja naa	4 – pigem olen nõus	5 – olen täiesti nõus
Õpetaja ja lapsevanema tihe suhtlus					
Õpetaja ja lapsevanema vaheline usaldus					
Ühiste eesmärkide seadmine					
Kakskeelse lapse kultuuriga arvestamine					
Kakskeelse lapse isikuomadustega arvestamine					
Logopeediline abi lapse keelelisele arengule					
Vajadusel osapoolte suhtlemine võõrkeeles					
Kokkulepetest kinnipidamine					
Koostöö tõhustamiseks osapooltele juhiste andmine sarnaste tegevuste tegemiseks lasteaias ja kodus					
Palun pange kirja 2-3 kõige olulisemat toetavat tegurit koostöös just kakskeelse lapse toetamisel:					

Lisa 3

Taustaandmed

Küsimustikku täidab:

Lasteiaiaõpetaja	
Lapsevanem	

Sugu:

Naine	
Mees	

Vanus (täisaastates):

.....

Haridustase:

Põhiharidus	
Keskharidus/keskeriharidus	
Kõrgharidus	
Muu:	

Täidab lasteiaiaõpetaja:

Staaž lasteiaiaõpetajana (täisaastates):

.....

Kogemus kakskeelsete lastega tegelemisel (täisaastates):

.....

Laste arv rühmas:

.....

Kakskeelsete laste arv rühmas:

.....

Suur aitäh, Teie vastuste eest!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marleen Jõgi

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Perekonna ja lasteaia ootused, kitsaskohad ja toetavad tegurid koostöö osas kakskeelse lapse toetamisel Viljandimaa lasteaedade näitel”, mille juhendaja on Merle Taimalu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulevaid õigusi.